

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ РИНКУ ЯЛОВИЧИНИ

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF BEEF MARKET

Ляховець В.О.

аспірант кафедри обліку
та економіко-правового забезпечення агропромислового бізнесу,
Тернопільський національний економічний університет

Розглянуто трактування поняття «організаційно-економічний механізм». Визначено особливості розвитку галузі м'ясного скотарства в контексті трансформації аграрних відносин у сучасних умовах господарювання. Запропоновано заходи щодо ефективного розвитку галузі м'ясного скотарства.

Ключові слова: організаційно-економічні відносини, організаційно-економічний механізм, ринок яловичини, ціноутворення, організаційна структура, агропромислова інтеграція.

Рассмотрены трактовки понятия «организационно-экономический механизм». Определены особенности развития отрасли мясного скотоводства в контексте трансформации аграрных отношений в современных условиях хозяйствования. Предложены меры по эффективному развитию отрасли мясного скотоводства.

Ключевые слова: организационно-экономические отношения, организационно-экономический механизм, рынок говядины, ценообразования, организационная структура, агропромышленная интеграция.

Considered interpretations of the concept «organizational-economic mechanism». The features of the development of beef cattle industry in the context of transformation of agrarian relations in the contemporary economy. Proposed measures for the effective development of meat cattle breeding.

Keywords: organizational and economic relations, organizational and economic mechanism, market beef, pricing, organizational structure, agro-industrial integration.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У процесі агропромислового виробництва між суб'єктами господарювання виникають економічні відносини, що за своєю характеристикою є сукупністю певних елементів ринкової економіки. На цьому етапі розвитку сільське господарство, так само як і національна економіка, розвивається під дією об'єктивних законів ринку, що зумовлює розгляд організаційно-економічних причин впливу на їх формування.

Формою вираження чинників впливу є організаційно-економічні відносини, які формуються ринковими силами, що забезпечені комплексною дією і визначають структуру галузевого виробництва, особливості економічного механізму, методи регулювання та міжгалузеві відносини.

Саме тому аналіз і вивчення організаційно-економічних чинників розвитку ринку яловичини є важливим методологічним напрямом і результатом наукового узагальнення. Вони є важливою складовою частиною сучасної аграрно-економічної науки, що дає змогу вивчати економічні відносини у зв'язку з потенціалом, доступними ресурсами і новітніми технологіями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. В основу економічних реформ, що пов'язані з м'ясним скотарством, покладено принципи розвитку українського села, а також вказано, як буде здійснюватися державна підтримка сільського господарства України, механізм забезпечення регулювання імпорту сільськогосподарської продукції, а також про м'ясний ринок та заходи щодо активізації роботи з розвитку тваринництва та питань даного ринку.

Проект «Відроджене скотарство» визначав основні пріоритети розвитку галузі скотарства, заходи та механізми з їх реалізації для стимулювання виробництва молока та яловичини в обсягах, що задовольняють потребу населення в харчових продуктах на рівні фізіологічних норм споживання та формування експортного потенціалу [1].

Організаційно-економічний механізм набагато більше охоплює ринок, ніж дія економічних законів і деяких форм їх прояву, оскільки він показує, крім базисних, і надбудовні відносини – політичні, ідеологічні, морально-етичні, правові та інші. А складність організації такого

важеля полягає в тому, що в останні роки аграрних трансформацій не запущено певного базису організаційно-економічних заходів, які б забезпечили ефективний розвиток ринку яловичини. Деякі принципи функціонування організаційно-економічного механізму ринків м'яса розглядаються в працях таких вчених, як Ю.В. Кернасюк, М.В. Зубець, І.Г. Кириленко, П.М. Макаренко, В.П. Ситник. Але, незважаючи на певну кількість наукових і практичних розробок, у вітчизняній літературі недостатньо описано дослідження функціонування організаційно-економічного механізму розвитку ринку скотарства.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Мета дослідження – виявити сутність поняття «організаційно-економічний механізм», його особливості на досліджуваному ринку, а також розробити шляхи його ефективного розвитку в сучасних умовах національної економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Розширене відтворення виробництва яловичини може відбуватися за рахунок як збільшення поголів'я худоби, так і підвищення її м'ясної продуктивності. Вирощення і відгодівля молодняку великої рогатої худоби за інтенсивними економічними технологіями – одна з важливих умов більш повного використання потенціалу продуктивності тварин і підвищення ефективності виробництва яловичини. Важливим питанням інтенсифікації виробництва яловичини і зменшення її собівартості є ефективне вирощування молодняку ВРХ усіх порід, що розводять в Україні [2].

До основних чинників, які впливають на розвиток м'ясного скотарства, належать:

1. Організаційні – територіальне розміщення виробництва й перероблення сировини, нормативно-правове забезпечення, розвиток кормової бази, технологія ведення тваринництва, інфраструктура ринку, рівень кваліфікації працівників.

2. Економічні – попит і пропозиція на яловичину й телятину, встановлення паритету цін, стабілізація і досягнення беззбиткового рівня виробництва м'яса, платоспроможний попит населення, конкурентне середовище, інвестиційне забезпечення, доступні за ціною матеріально-технічні засоби виробництва, кількість товаровиробників, спеціалізація і концентрація виробництва; рівень оплати праці.

В.Я. Амбросов і Т.Г. Маренич до організаційних чинників, які позитивно впливають на рівень і ефективність виробництва, відносять наявність сівозмін, системи взаємопов'язаних дрібних, середніх і великих виробництв, можливості диверсифікації, комбінування та взаємодоповнення галузей, доцільне поєднання виробничої й соціальної інфраструктури, логічно завершену структуру управління, можливість формування рівноцінних трудових колективів власників і найманих працівників, розробку єдиних методів

стимулювання праці та матеріальної заінтересованості [3].

На сучасному етапі розвитку національної економіки організаційно-економічний механізм повинен формуватися як поєднання державних важелів впливу, так і ринкових методів саморегулювання розвитку ринку яловичини. До базисних функцій державного контролю економіки відносять адміністративні методи, правові форми й економічні важелі, які об'єднують податкову, кредитно-фінансову, інвестиційну, амортизаційну політику. Також важливо вказати, що в економічному механізмі повинні працювати як саморегульовальні його функції, так і державні методи регулювання ринкових відносин.

Організаційно-економічний механізм є способом забезпечення реалізації вимог об'єктивних законів у процесі суб'єктивної людської діяльності. Він визначає правила економічної гри, спрямовуючи діяльність і поведінку суб'єктів господарювання на реалізацію визначених цілей. Економічний механізм формується з урахуванням інтересів, впливу на них, управління інтересами і через інтереси, реалізації економічних інтересів, сукупність яких становить рушійну силу суспільного розвитку [4].

Упродовж останніх років в Україні спостерігається тенденція до підвищення продуктивності корів в сільськогосподарських підприємствах. Завдяки цьому вдається компенсувати скорочення поголів'я корів і тримати виробництво практично на рівні попередніх років. Так, у першому кварталі 2016 року продуктивність корів в сільськогосподарських підприємствах підвищилася на 5,2%, порівняно з першим кварталом 2015 року. Ця тенденція має місце внаслідок вибракування низькопродуктивних корів, адже при рівні закупівельних цін, які склалися на вітчизняному ринку, утримання такої худоби приносить значні збитки. Якщо тенденція до підвищення надоїв збережеться, то середньорічна продуктивність корів цього року може сягнути показника 5700 кг в розрахунок на середнє поголів'я [5].

Отже у разі правильного напряму роботи державних структур організаційно-економічний механізм може сприяти ще більш ефективному розвитку ринку яловичини, також за його допомогою можна розробити маловитратну систему, яка б забезпечила інтереси держави й сільгоспвиробників.

Одним із ключових елементів організаційно-економічного механізму ринку є ціноутворення. Сутність ціноутворення в скотарстві проявляється в тому, що, зважаючи на умови конкуренції, між ціною реалізації та собівартістю виникає незначна різниця, яка під дією деяких ринкових чинників може зводитися до мінімуму. Тому системі вільного ціноутворення потрібно контролювати з боку держави, і цей контроль повинен спрямовуватися на забезпечення паритетності цін на продукцію й промислові товари для сільського господарства.

У процесі обґрунтованого застосування системи цінового регулювання в організаційно-економічному аспекті можна забезпечити розвиток економічних інтересів усіх суб'єктів ринку скотарства. У ціновому механізмі ринковий контроль розвитку виробництва досягається через дію законодавчих і нормативних актів, застосування системи державної підтримки через виділення дотацій і субвенцій, принципів встановлення мінімальних закупівельних цін, здійснення товарних і фінансових інтервенцій, створення інфраструктури ринку. Проте неефективні заходи державних органів щодо цінової політики можуть перекреслити всі попередні досягнення у цій галузі.

Формування організаційно-економічного механізму є багатофункціональним процесом, який регулюється і здійснюється як державними органами на макроекономічному, так і на мікроекономічному рівні системи управління виробництвом, ціновий фактор відіграє важливу роль у розвитку даного ринку.

До найважливіших чинників поліпшення впливу цінового чинника на розвиток аграрного ринку належать:

- підвищення купівельної спроможності населення України;
- удосконалення фінансово-кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників;
- зниження податкового навантаження на суб'єктів господарювання тощо. Я

к зазначає П.Т. Саблук, економічний механізм з позицій макроекономічного поняття можна визначити як практичний вираз системи виробничих відносин, що включають засновану на інтересах сукупність економічних важелів і регуляторів виробництва [6].

До організаційних чинників функціонування ринку яловичини можна віднести такі:

- запровадження інновацій, оскільки провідну роль відіграє впровадження сучасних технологій виробництва продукції;
- створення високоефективної кормової бази;
- покращення селекційно-племінної роботи й ветеринарного обслуговування худоби.

Раціональний рівень організації виробництва є базою для одержання високих результатів навіть при несприятливих умовах, і навпаки, тому що макроекономічні чинники не сприяли розвитку виробництва у фермерських підприємствах, внаслідок чого результати їх діяльності залишаються низькими. Ринок яловичини потребує наукового обґрунтування організаційної структури, вдосконалення внутрішньоринкових економічних механізмів, в основу яких закладено принцип самоокупності. Такий напрямок розвитку забезпечить прибутковість фермерських господарств, оскільки у них буде економічний інтерес.

Одним з основних моментів є законодавча база галузі. Нормативно-правове забезпечення

ринку м'яса здійснюється через закони України, постанови КМУ, накази Міністерства аграрної політики України, тобто контроль здійснюється як через закони і законодавчі акти загальної дії, які регламентують діяльність як у господарському комплексі, так і за допомогою спеціалізованої законодавчої бази. Для розвитку ринку яловичини важливим етапом є подальше удосконалення нормативно-законодавчої бази.

Треба пам'ятати три основні цілі у виробництві м'яса – організація господарства, організація виробництва, управління господарством. Спочатку окреслюють цілі, а потім визначають пріоритети. Короткострокові цілі визначають типи й масштаби виробництва, рівні продуктивності виробництва, ставлення до ризику і засобів захисту від нього, стандарти управління фінансами, види і рівні інформації знань, дії та результати, яких хочуть досягти.

В управлінні використовують три основних ресурси: землю, будівлі, механізми. Управління фермою охоплює виробництво, маркетинг, фінансування, людські ресурси.

Фермер спочатку аналізує ситуацію, що склалася на фермі, потім починає приймати рішення, вигідне для господарства, оцінюючи результати проведених заходів.

Науково-обґрунтована система управління м'ясним скотарством сприяє високій організації роботи трудових колективів, підвищенню якості їхньої праці та ефективності виробництва [7].

Отже, всім учасникам ринку потрібно опиратися на певний базовий механізм, який допомагав би їм у розвитку господарської діяльності. Запровадження науки та інновацій, удосконалення організації праці, мотивації, а також раціональне використання ресурсів, дозволить ефективно поєднувати спеціалізацію, інтенсифікацію, кооперацію та інтеграцію для досягнення бажаного результату за мінімальних затрат.

У цілому базисні складові елементи механізму функціонування ринку яловичини мають економічний, організаційний і правовий аспект, поєднання яких буде сприяти дії об'єктивних законів ринкової економіки в аграрному секторі України.

Отже, організаційно-економічний механізм – це сукупність форм, важелів, базисних структурних елементів, інструментів і методів, що забезпечують ефективне функціонування ринкової системи у національному господарстві, здійснює поглиблене вивчення галузевої і внутрішньогалузевої структури, а також забезпечує розвиток виробничих зв'язків ринку яловичини з іншими галузями агропромислового комплексу. Усе це сприяє якісним змінам і необхідності подальшого вивчення організаційно-економічного механізму розвитку ринку яловичини.

Таким чином, ринку яловичини притаманні деякі складові елементи, певна організаційна структура, а також власний, специфічний економічний механізм функціонування. Тому їх

правильне й оптимальне поєднання з врахуванням виробничих, галузевих, національних та світових особливостей даного ринку, спроможне забезпечити інтерес як виробників, переробників, так і споживачів м'яса яловичини. При цьому в Україні потрібно сформувати єдиний, базисний організаційно-економічний механізм розвитку ринку яловичини в межах національної економіки.

Вихід галузі з кризового стану можливий лише за умов формування еквівалентного ціноутворення на продукцію та переходу її на застосування сучасних технологій, що заощаджують природні ресурси.

Економічна ефективність виробництва м'яса великої рогатої худоби в більшості сільськогосподарських підприємств характеризується вкрай низькими показниками окупності витрат і високим рівнем збитковості, що не забезпечує протест та розширене відтворення виробничого потенціалу.

Світовий досвід виробництва м'яса великої рогатої худоби також свідчить, що запорукою ефективного ведення галузі є вдале поєднання такого комплексу факторів:

- зональний підхід до розвитку цієї галузі, оскільки на ринку конкуренцію становить не так ціна, як собівартість виробництва одержуваної продукції;

- пріоритетний розвиток спеціалізованого м'ясного скотарства;

- використання збалансованих за всіма поживними речовинами і мікроелементами кормів разом із випасом великої рогатої худоби на пасовищах;

- ефективна державна фінансова підтримка виробництва м'яса великої рогатої худоби;

- селекційно-племінна робота.

Під час обґрунтування шляхів розвитку галузі необхідно враховувати наявну кормову базу й

можливості щодо раціонального використання природних кормових угідь та пасовищ [8].

Організаційно-економічні відносини на ринку яловичини потребують подальшої модернізації у напрямку інтеграції з іншими галузями, підприємствами переробної промисловості та торгівлі. Усім учасникам потрібно враховувати інтереси кожної зацікавленої сторони, насамперед, товаровиробника – м'яса яловичини, що закріпить відповідні початкові економічні умови і час співробітництва. У зв'язку із цим основною проблемою є стабілізація економічного напрямку функціонування ринку.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Забезпечення функціонування і розвитку ринку яловичини неможливе без формування в Україні повноцінного й ефективного механізму та його інфраструктури, цілеспрямоване доведення продукції до конкурентоспроможної як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Ця проблема повинна вирішуватися за допомогою чітко організованої, динамічної та постійно вдосконалюваної системи організаційно-економічних механізмів, яка буде регулювати взаємовідносини між сільгоспвиробниками та споживачами в рамках усього процесу.

Також важливе місце належить інтеграційним процесам, які формують раціональні організаційно-економічні відносини виробників яловичини з переробними, транспортними і торговельними структурами. Також зазначимо, що формування ефективних організаційно-економічних відносин є необхідним для забезпечення умов розвитку процесів спеціалізації, концентрації, кооперації, агропромислової інтеграції в м'ясопродуктовому комплексі та на ринку яловичини зокрема, стимулювання інтеграційних об'єднань, таких як сільськогосподарські кооперативи і кластери.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Відроджене скотарство: національний проект / Міністерство аграрної політики та продовольства України національна академія аграрних наук України. – К.: ДІА, – 2011. – С. 3.
2. Пуцентейло П.Р. Конкурентоспроможність м'ясного скотарства України: теорія і практика: [монографія] / П.Р. Пуцентейло. – Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2011. – 121 с.
3. Амбросов В.Я. Великотоварні підприємства як основа впровадження інновацій / В.Я. Амбросов, Т.Г. Маренич // Економіка АПК. – 2007. – № 6. – С. 14–20.
4. Лузан Ю.Я. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України: [монографія] / Ю.Я. Лузан. – К.: ННЦ ІАЕ України, 2010. – 472 с.
5. Середньорічна продуктивність корів в Україні зростає [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ucab.ua/ua/presssluzhba/novosti_serednorichna_produktyvnist_koriv_v_ukraini_zrostaє/
6. Саблук П.Т. Економічний механізм АПК у ринковій системі господарювання / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2007. – № 2. – С. 3–11.
7. Угнівенко А.М. Спеціалізоване м'ясне скотарство / А.М. Угнівенко, В.І. Костенко, Ю.І. Чернявський. – К.: Вища освіта, 2006. – 282 с.
8. Кернасюк Ю.В. Ринок м'яса ВРХ в Україні: проблеми і перспективи / Ю.В. Кернасюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agro-business.com.ua/ostannia-vip-novyna/5253-rynok-miasa-vrkh-v-ukraini-problemy-i-perspektyvy.html>.